

OMUL, ASIGURAREA BUNĂSTĂRII ȘI SECURITĂȚII LUI, - ADEVĂRATUL SCOP AL ECONOMICULUI ÎN SOCIETATEA CONTEMPORANĂ

Mihai GROSU, dr., conf. univ.

Summary

The aim of the economics from the antiquity up to the classics of the economic science was the wealth of the society. But with the development of the economic science the focus gradually changes towards the human being, which in the economic theory advanced from the personal factor to the widely used notion of the human capital. The new economic approaches, being analyzed and assessed through the theory of the human capital, led to the appearance of the investigations of the correlation between the education and adaptation of the manpower and the economic growth through durable development. Contemporary world returns to the real aim of the human society and the economic – the human being, the insurance of the welfare and its safety both on the individual and social level.

Din cele mai vechi timpuri, de la părintele Economicului (**Xenofon** (427-355 î.Hr.)) și până, inclusiv la clasicii științei economice (**A. Smith** (1723-1790), **D. Ricardo** (1772-1823), **R.T. Malthus** (1766-1834), **J.S. Mill** (1806-1873), **J.B. Say** (1767-1832)), scopul științei economice, care, ca un fir roșu, se observă în toate lucrările economiștilor menționați, a fost - **avuția, bogăția societății** și cum ea se obține. Nu în zădar **părintele** școlii clasice – **Adam Smith**, botează denumirea lucrării sale ca **Avuția națiunilor, cercetare asupra naturii și cauzelor ei** [9, p.1-3].

Însă cu dezvoltarea societății capitaliste și a științei economice accentul treptat se schimbă spre principalul factor personal de producție în societate, spre om, care, în teoria economică, a evaluat de la forța de muncă (capital variabil) la larga utilizare în prezent a noțiunii de **capital uman**.

Încă, **Adam Smith** observa că, capitalul uman nu este doar o formă de capital (a patra formă de capital fix), ci și cea mai importantă dintre acestea; întruchipează capacitățile dobândite sau folositoare ale membrilor societății, capacități care se regăsesc, deopotrivă, în proprietatea fiecărui individ, ca și în „patrimoniul”, averea societății căruii acesta aparține. „Îndemânarea perfecționată a unui lucrător poate fi considerată ca o unealtă ce îmbunătățește munca și care, deși costă, necesită o anumită cheltuială, restituie totuși această cheltuială sub forma unui venit pentru el și comunitatea din care face parte” [9, p.243]. Iar, **Alfred Marshall** susținea că: „Cel mai de preț din tot capitalul este acela investit în ființa umană”.

Economistul Frederick Harbison a demonstrat că „nu capitalul, nu venitul și nu resursele materiale, ci resursele umane constituie fundamentul ultim al avuției națiunilor. Ființele umane sunt agenții activi ce acumulează capital, exploatează resursele naturale și promovează dezvoltarea națională; „o țară ce nu este capabilă să dezvolte talentele și știința poporului său și să le folosească în mod eficient în economia națională, nu va fi capabilă să dezvolte nimic altceva” [7, p.3]. Din punctul său de vedere, resursele materiale și capitalul sunt factori de producție pasivi posibil de activat doar prin intermediul resurselor umane care, corespunzător formate (prin educație și instruire) și utilizate, dau forță și durabilitate economiei naționale.

Apariția și consolidarea în diversele sale variante a „școlii capitalului uman”, lansată, practic, în urma apariției primei ediții a lucrării lui Gary S. Becker (*Capitalul uman*), a impulsionat dezvoltarea ulterioară a școlii capitalului uman și sporirea rolului acestuia în noua economie, economia informațională [2, p.4]. Practic, meritul dintâi al lui G. Becker derivă din întoarcerea analizei economice asupra omului. El susținea „că modul de abordare

economic este extrem de puternic pentru că poate integra o gamă largă a comportamentului uman” [1, p.5].

De regula, **capitalul uman** este definit ca ansamblul integrat al unui sistem de cunoștințe teoretice generale și de specialitate, de aptitudini și deprinderi însușite în procesul de învățământ și formare profesională (formal și informal) sau prin experiența la locul de muncă, de comportamente economice și sociale pe care individul le pune în aplicare în procesul de creare de bunuri și servicii, de generare de venituri corespunzătoare/remuneratorii pentru posesorul lor ca și pentru colectivitatea în care se încadrează sau pentru societate.

Analiza diferitor abordări a esenței capitalului uman ne dă posibilitatea să concretizăm **principalele componente ale capitalului uman** ca: a) educația și formarea profesională continuă (formală, nonformală și informală); b) starea de sănătate și, respectiv investiția pentru ocrotirea sănătății și asistența socială a resurselor umane (deopotrivă a celor active, dar și a celor pre- și post- active); c) dimensiunea și distribuția veniturilor și, în legătură cu acestea, modelul de consum (cantitatea și structura consumului) cu impact atât asupra cererii de educație și formare profesională, cât și asupra calității ofertei de muncă și/sau cererii de servicii de sănătate și, poate nu în ultimul rând, a celei de asistență socială; d) migrația/mobilitatea (internă și externă) populației și forței de muncă în legătură nemijlocită cu libera circulație a acestora, cu costurile și beneficiile investiției în capitalul uman, cu purtătorii acestora [2].

Noile abordări economice analizate și evaluate prin *teoria capitalului uman* a dus la apariția cercetărilor de abordare a *corelației dintre educarea și adaptarea forței de muncă și creșterea economică (extensivă și intensivă), și dezvoltarea durabilă (dezvoltarea economică în consonanță cu cerințele echilibrului ecologic și cu dezvoltarea umană, ce țin de progresul omului și pentru om).*

Deci, într-o abordare extinsă, investiția în resursele umane nu trebuie redusă numai la achiziția de cunoștințe și calificări, ci trebuie să includă și starea de sănătate a populației și satisfacerea nevoilor nutriționale, deoarece asigurarea unui trai decent determină sporirea productivității individuale și generale și, în același timp, fac investiția în resursele umane mai durabilă și mai profitabilă. Investiția în resursele umane ar putea fi definită ca totalitatea cheltuielilor și a activităților destinate să asigure, să garanteze lărgirea, (re)înnoirea, restructurarea și transformarea în condiții de transparență a pachetului de competențe (cunoștințe, aptitudini, deprinderi, comportamente) care conferă factorului uman calități/capacități creative, imaginative, productive, participative și de comunicare, etc.

Investiția în educația economică (în setului de cunoștințe, abilități, deprinderi, comportamente, investiția în capitalul uman) demonstrează în baza unor studii (Becker G., Denison E., Drucker P., Schultz Th., Suci, M. etc.) este și cea mai eficientă pentru societate, familie, individ [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10]. Efectele investiției în capitalul uman au fost cercetate în amănunt de către economistul Th. Schultz – laureat al premiului Nobel pentru economie – care, în lucrarea *Investiția în capitalul uman*, a subliniat faptul că ființa umană este o formă de capital ce poate fi dezvoltat. A demonstrat, de asemenea, că la creșterea economică a unei națiuni nu contribuie numai cantitatea de pământ și de muncă utilizată, ci și cunoștințele și calificările pe care le posedă oamenii, multiplicarea acestor achiziții fiind, chiar una din cele mai semnificative trăsături ale sistemului economic. T. Schultz a pornit de la constatarea că „nivelul unor țări dezvoltate (exemplu: U.S.A.) are un ritm de creștere mult mai înalt decât ar permite capitalul convențional (ne-uman) folosit pentru producerea acestui venit (munca, pământul și capitalul)” [8, p.11].

Unele cercetări au abordat o cuantificare a contribuției capitalului uman la asigurarea bunăstării sociale, ca și o evaluare a efectelor de antrenare (externitățile) ale investiției în capitalul uman.

Deci, lumea contemporană se reîntoarce la adevăratul scop al societății umane și a economicului - **OMUL- asigurarea bunăstării și securității lui, atât la nivel individual cât și social**. Trăim într-o nouă paradigmă conceptuală a societății - a dezvoltării umane, care o însoțește și o motivează pe cea economică, politică, socială.

Abordarea nouă, impusă de contextul economic, social și politic al începutului de secol XXI, nu poate ignora educația, acest bun câștigat pentru individ și colectivitate și nu poate eluda viitorul și impactul acestuia sub aspect economic, tehnologic, social, politic, cultural asupra ființei umane.

Cunoașterea în această nouă paradigmă conceptuală a societății a devenit componenta „number one” a dezvoltării umane, în general, a celei economice, în special. *Tarile dezvoltate ale lumii* sunt percepute și catalogate ca *economii ale cunoașterii* [8, p.27]. **Imperiile viitorului**, spunea Winston Churchill, vor fi **imperiile ale minții**” (ale cunoașterii și învățării) [11, p.11].

Cunoștințele, cu certitudine, devin *resursa primară a lumii de mâine*, iar *oamenii viitorului* vor fi, după cum afirma P. Druker, „...lucrători ai cunoașterii și prestători de servicii, instruiți și educați în consonanță cu criteriile de performanță a societății, capabili să încorporeze în atitudinile și conduita lor, valorile, cerințele, angajamentele societății și să se manifeste ca o „persoană educată” aptă să influențeze, prin cunoștințele și competențele sale, prezentul și să modeleze viitorul, fiind pregătită pentru a trăi într-o lume globală (un „cetățean al lumii” – în viziune, orizont, informație)” [5, p.18-19].

Având în vedere noul statut al Republicii Moldova dat de încheierea contractului de asociere la UE, dimensiunea educației

economice, capătă o importanță deosebită din cel puțin doua puncte de vedere: 1) cel al promovării educației consumatorului și producătorului, ca o condiție a competitivității pe piața europeană; 2) alinierii la standardele europene privind calitatea forței de muncă autohtone.

Educația economică presupune parcurgerea următorului traseu: *conștientizare - cunoștințe - atitudini - abilități - participare*. Parcurgerea acestor etape îl ajută pe individ să înțeleagă sistemul economic actual, să participe activ la dezvoltarea personală și socială, să-și însușească comportamente specifice celor două roluri (consumător și producător) pe care, în viață de fiecare zi, le va adopta permanent, în funcție de context.

În context contemporan, multe sisteme educaționale acordă o importanță deosebită educației economice. Exemplificând pe modelul S.U.A., țara în care economia este considerată disciplină școlară fundamentală, educația economică și antreprenorială a fost inclusă în anii 80 în programul național „Să educăm economic America pentru anul 2000” și a continuat în majoritatea țărilor dezvoltate (Japonia, Canada, Germania, Marea Britanie, etc.) ceea ce echivalează cu recunoașterea valorii pe care o are pregătirea economică pentru înțelegerea lumii de azi, pentru adoptarea deciziilor majore care influențează viitorul oamenilor și pe al principalelor instituții socio-economice.

Cu părere de rău, aceasta nu s-a întâmplat și în Republica Moldova. Disciplinele socio-economice au fost scoase din învățământul preuniversitar și s-a limitat la discipline opționale la învățământul universitar. Procesul trecerii spre economia cunoașterii, declanșat în S.U.A. și continuat în majoritatea țărilor dezvoltate, demonstrează că „*problema scopului social și a responsabilităților educației*” concretizat deja într-o serie de solicitări/*cerințe-cheie ale educației* [3, p.102] sunt strâns legate și dictează educației anumite

cerințe, iar demersul de tip economic este specific și se deosebește, în mod semnificativ, de demersul realizat de discipline din aceeași arie curriculară. P. Drucker menționa că, „cunoașterea - această resursă economică deosebit de eficientă în producția de bunuri și servicii, și care este, în același timp, și o marfă posibil de comercializat sub formă de cunoaștere, experiențe, informații de piață – impune necondiționat învățarea permanentă și adaptarea continuă la problemele complexe, inter- și transdisciplinare, specifice societății post-capitaliste” [5, p.11].

Prin urmare, formarea unui mod economic de gândire specific economiei libere de piață, bazată pe competență și concurență, presupune comportamente și abilități adecvate. De mai mulți ani se caută pentru Moldova o **idee națională**, ce ar consolida și dezvolta economic și durabil societatea moldovenească.

Propunem, la fel cum a fost în S.U.A., să includem în programul național ideea „**Să educăm economic, la toate nivelurile, Moldova pentru anul 2030**”. Așa un program ar da un imbold de sporire și dezvoltare a capitalului uman și a societății care, la urma urmei, va duce la asigurarea bunăstării și securității Omului, atât la nivel individual, cât și social.

Bibliografie

1. Becker, G. S., Comportamentul uman: o abordare Economica, Editura ALL, București, 1994.
2. Becker, G. S., Capitalul uman, Editura ALL, București, 1997.
3. Drucker, P. F., Inovația și sistemul antreprenorial, Editura. Enciclopedică, București, 1994.
4. Drucker, P. F.. Realitățile lumii de mâine, Editura TEORA, București, 1999.
5. Drucker, P. F., Societatea postcapitalista, Editura Image, București, 1999.
6. Denison, E., In American Economic Review no.52, mai/1962, p.67.
7. Harbison, F.H., Resursele umane ca avuție a națiunilor, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1973.

- 8 Schultz, Th.W., Investment in Human Capital în „American Economic Review”, march, 1961.
9. Smith, A., Avuția națiunilor: cercetare asupra naturii și cauzelor ei, vol. 1, 2, Editura Universitas, Chișinău, 1993.
10. Suci, M.C., Investiția în educație, Editura Economica București, 2000.
11. Töffler, A., Puterea în mișcare, Editura ANTET, București, 1995.

PROBLEMA LIBERTĂȚII ÎN FILOSOFIA LUI

M.HEIDEGGER

Maria SABOȘCIUC, dr., conf. univ.

Summary

Heidegger interprets freedom through transcendence - the ability to overcome the immediate and translates each time in a different horizon. Freedom-transcendence is achieved in three phases - founding, acquiring firm ground and legitimacy. The first manifests itself in anticipation of the design world and themselves; second - as an avoidance of some of the possibilities; third priori implies situating the truth of who and legitimize the election itself.

Problema libertății este parte integrantă a ontologiei fundamentale, create de Heidegger. Filosoful își pune scopul să cerceteze care este sensul ființei și e convins că accesul la ea trece prin analitica existenței umane, aceasta constituind condiția apriorică a oricărei ontologii. Termenului de existență i se atribuie un sens diferit de cel din ontologia tradițională – substanțialitate, situare disponibilă, subzistență, prezență inertială; ea desemnează modalitatea exclusivă de a fi a Daseinului – ființare, situată în afară, în deschiderea luminătoare a ființei, așezată liber în adevărul ființei – ecsistența (în afară) care este mobilă, dinamică, indeterminată, născândă mereu din posibilitățile proprii, un permanent „încă nu”, dar cu putință de a fi - aceea ce va fi hotărâtă doar de însuși Daseinul